

PRESEK

List za mlade matematike, fizike, astronome in računalnikarje

ISSN 0351-6652

Letnik 22 (1994/1995)

Številka 2

Strani 90-91

Marijan Prosen:

PRIJATELJA

Ključne besede: astronomija, ozvezdja, trikotnik, Deltotum, Anisan.

Elektronska verzija: <http://www.presek.si/22/1216-Prosen.pdf>

© 1994 Društvo matematikov, fizikov in astronomov Slovenije

© 2010 DMFA - založništvo

Vse pravice pridržane. Razmnoževanje ali reproduciranje celote ali posameznih delov brez poprejšnjega dovoljenja založnika ni dovoljeno.

ASTRONOMIJA

PRIJATELJA

Sedaj imate idealno priložnost, da si najdete dva prijatelja ali pa dve prijateljici. Vendar se bo treba, kot za vsako dragoceno stvar, nekoliko potruditi. Poiskati ju bo treba nikjer drugje kot na nebu! Tam, v ozvezdju *Trikotnik*, ležita dve zvezdi (α in β), ki so ju stari Arabci poimenovali *Anisan* - *dva prijatelja*, verjetno zato, ker trdno držita skupaj in tako oblikujeta krajišči ene trikotnikove stranice. Namen tega prispevka je, da spodbudi k opazovanju, vas pripelje do teh dveh zvezd in vas obogati za drobno, a zanimivo spoznanje.

V jasnih jesenskih večerih in nočeh z lahkoto najdemo in opazujemo visoko na južnem delu neba prelepo ozvezdje Andromeda. Pod njo izsledimo majhno ozvezdje Trikotnik, sestavljeno iz treh zvezd, ki oblikujejo ozek skoraj enakokrak trikotnik ali predstavljajo grško veliko črko delta. To črko so včasih poznali kot Deltotum. Pomenil naj bi otok Sicilijo, ki je trikotne oblike. Na nebo naj bi ga postavili na željo Demetre, boginje poljedelstva. Sicilija je bila namreč dežela, ki jo je Demetra zelo cenila zaradi kakovostnega pridelka, pa tudi zaradi številnih svetišč, ki so jih ljudje postavili tam njej na čast.

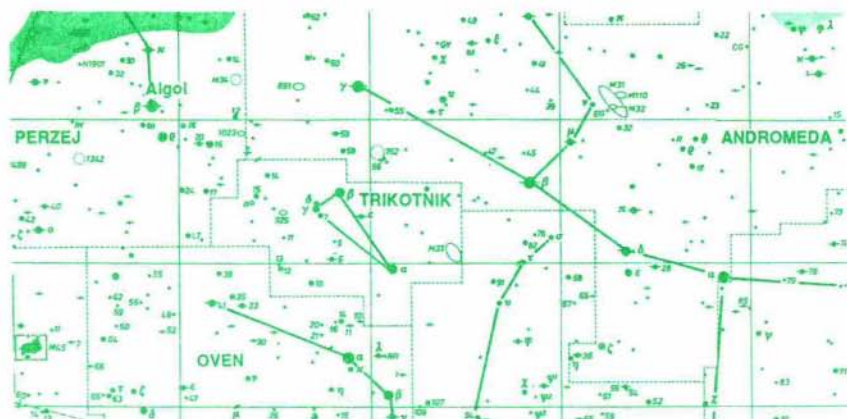
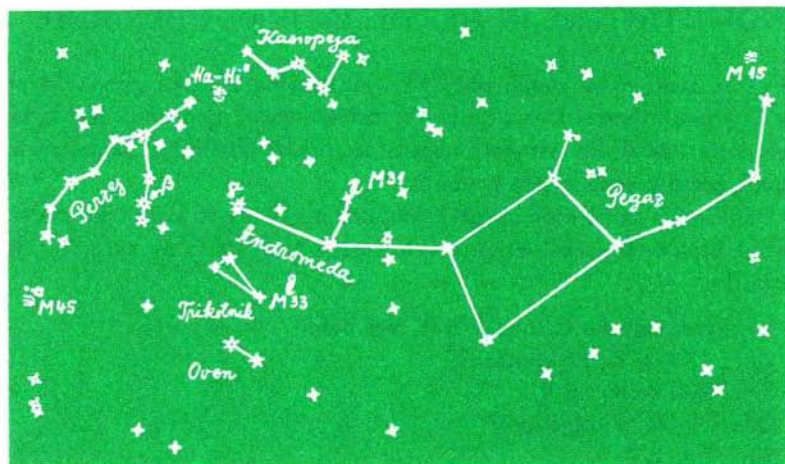
Pravijo tudi, da naj bi ozvezdje Trikotnik predstavljalo delto reke Nil in naj bi bilo postavljeno na nebo v čast aleksandrijske znanosti, ki se je razcvetela prav v mestu ob Nilovi delti.

Naj bo tako ali drugače, predlagam, da poskusite s prostim očesom pod zvezdama Gama in Beta Andromede izslediti:

- oba prijatelja,
- vse tri glavne zvezde ozvezdja Trikotnik.

Slika 1. Takole je poljski astronom J. Hevelius v svojem znamenitem zvezdnem atlasu (1690) narisal ozvezdje Trikotnik - Triangulum Majus. Danes ga rišemo bolj ozko. Slika je narisana zrcalno simetrično glede na opazovanje s prostim očesom (levo je na desni).

Slika 2. **Zgoraj:** Del jesenskega zvezdnega neba, kjer ob jasni brezmesечni noči brez težav izsledimo ozvezdje Trikotnik. Sicer pa to ozvezdje lahko zvečer opazujemo od oktobra do januarja. **Spodaj:** Takole pa prikazuje ozvezdje Trikotnik moderna zvezdna karta. Zvezdi α in β sta prijatelja. Glavna zvezda α se imenuje tudi Elmuthalleth ali Mothallah, kar v arabščini pomeni konica (trikotnika).

Za dobre oči to ne bo težko. Če pa slabo vidite ali če je vidljivost slabša, si pomagajte z daljnogledom. Z njim se lahko še nadalje sprehajate po nebu in pri tem ne pozabite pogledati znamenite galaksije M 31 v ozvezdju Andromeda. Če vas prijatelja nista navdušila, vas bo pogled na galaksijo prav gotovo očaral.

Marijan Prosén